

Українські землі у складі Румунії

виконала:Передерій Карина

Статус українських земель у складі Румунії

До Першої світової війни заселені українцями Хотинський, Аккерманський та Ізмаїльський повіти Бессарабії входили до складу Росії, а Північна Буковина - до Австро-Угорщини. У 1918 р. Румунія окупувала ці території. Відчуваючи непевність свого становища, вона прагнула якнайшвидше узаконити окупацію міжнародними договорами. У свою чергу, утворюючи «санітарний кордон» між більшовицькою Росією і Західною Європою, Антанта сприяла Румунії у цьому. 11 вересня 1919 р. представники країн Антанти підписали з Австрією Сен-Жерменський договір, за яким Буковину було передано Румунії. Наступного 1920 р. у Парижі Англія, Франція, Італія і Японія так званім Бессарабським протоколом визнали і затвердили захоплення Румунією Бессарабії.

Національне гноблення

На загарбаних Румунією територіях наприкінці 20-х років мешкало 790 тис. чол. На цих землях Румунія провадила класичну колоніальну політику, спрямовану на зміцнення контролю над українськими територіями. З метою інтеграції загарбаних земель було прийнято закон про адміністративну уніфікацію, згідно з яким законодавство старого королівства поширювалося на приєднані землі. Було ліквідовано самоврядування громад. Замість старост румунськими адміністративними органами призначалися примарі, а на чолі повіту - префекти - ставленики Міністерства внутрішніх справ.

З перших днів окупації українське населення зазнало переслідувань на мовно-культурному ґрунті. У своїй національній політиці румунські власті виходили з того, що в Північній Буковині, як і в Бессарабії, проживають «аж ніяк не українці, а лише слов'янізовані румуни». Румунську мову на окупованих землях оголосили державною. У лютому 1919 р. ухвалено закон, за яким на роботу в державні установи приймалися ті, хто знав румунську мову.

Українська мова заборонялася в державних і муніципальних органах. Українські назви міст і сіл було змінено на румунські. У Північній Буковині до її загарбання королівською Румунією було 218 українських початкових шкіл. У 1919-1920 рр. їхня кількість зменшилася до 157, а в 1926/27 навчальному році не залишилося жодної. Були закриті всі гімназії та професійні школи з українською мовою навчання, культурно-освітні товариства, накладено заборону на ввезення українських книжок і музичних товарів. У Чернівецькому університеті закрилися українські кафедри. Лише після скасування стану облоги в українській частині Буковини в 1928 р. постала змога боротися за українську народну школу. Результатом цієї боротьби був закон 1929 р., за яким у школах із українською більшістю учнів впроваджувалося 8 годин українською мовою в нижчих класах і 6 годин - у вищих. Але 1934 р. ці малі здобутки були скасовані. Жертвою «румунізації» на українських землях стала і православна церква. Румунський патріархат підпорядкував собі православні єпархії Бессарабії і автономну буковинську митрополію. Українські священники не допускалися до вищих посад у церковній ієрархії, українців обмежували при вступі до духовних семінарій.

Колоніальний характер економіки

Північна Буковина й українські землі Бессарабії стали для румунських властей джерелом дешевої сировини й робочої сили. В промисловості панувало дрібне кустарне виробництво з ручною і напівручною працею. Найбільшу питому вагу в економіці краю становила харчова промисловість. Зусилля підприємств української частини Бессарабії спрямовувалися на розвиток дрібної та домашньої промисловості: обробки шкур, варки мила, виробництва тканини й сукон, олії. Масове безробіття було постійним супутником трудящих. Особливого розмаху воно набуло в умовах економічної кризи, яка охопила Румунію з 1929 р. Число підприємств на 1935 р. скоротилося майже наполовину. Зупинилися трикотажні та текстильні фабрики Чернівців. Занепали лісова і деревообробна промисловість Буковини, рибне господарство Південної Бессарабії. Сільське господарство на загарбаних Румунією українських територіях перебувало у стані занепаду і потребувало глибокого реформування. У 1919 р. було проголошено початок аграрної реформи. Але при цьому влада не брала до уваги інтереси українського селянства.

На Буковині, наприклад, парцеляції і передачі селянам підлягало лише 70 тис. га, або 16,8 % земельної площі великих землевласників. Як правило, це були малоприматні чи неприматні для обробітку землі. Середній розмір наділу українського селянина становив 0,56 га, а румунський колоніст одержував 0,5 га під садібну і 4 га орної землі та один гектар пасовиськ.

Економічна криза кінця 20-х - початку 30-х років супроводжувалася зниженням попиту на сільськогосподарську продукцію, що стало однією з причин скорочення посівних площ. Різко зменшилося поголів'я робочої і продуктивної худоби. У 1935 р., наприклад, близько половини селянських господарств Північної Буковини не мали коней, третина - корів, понад 60 % - овець.

Рівень життя та опір населення колоніального режиму

Рівень життя в Румунії був одним з найнижчих у Європі. Що ж стосується Північної Буковини і української частини Бессарабії, то навіть для Румунії вони відзначалися своєю злиденністю. Ціни на хліб у 1937 р. порівняно з 1914 р. зросли тут у 50 разів, на м'ясо - в 57, тимчасом як номінальна заробітна плата - лише у 18 разів. Постійним явищем суспільного життя було безробіття. В 1931-1932 рр. безробітних на Буковині налічувалося 50 тис. чол. На українських землях Бессарабії безробіття охопило майже 50 % працездатних. Про гуцульське населення гірських районів Буковини бухарестський журнал «Румунське господарство» на початку 30-х років писав: «Не буде перебільшенням, якщо скажемо: гуцули в даний момент — у стадії вимирання». Політика королівського уряду на окупованих землях України викликала опір населення, який виявлявся, зокрема, у збройній боротьбі. 16 вересня 1924 р. в Бессарабії в районі Татарбунар спалахнуло повстання, у якому брало участь близько 6 тис. чоловік.

18 вересня-1924 р. проти повстанців було кинуте регулярні румунські війська. Бої тривали до 25 вересня і закінчилися поразкою повстанців. Після придушення Татарбу-нарського повстання над його учасниками в 1925 р. відбувся «процес 500». До різних термінів ув'язнення було засуджено 85 чоловік. Порівняно ліберальні вироки були наслідком широкої кампанії протестів за кордонами королівства і в самій Румунії. Але вони аж ніяк не свідчили про демократичний характер румунського політичного режиму. В 1918-1925 рр. лише в Хотинському, Аккерманському та Ізмаїльському повітах Бессарабії було закатовано понад 13 тис. чоловік. «Царський батіг, - говорив у парламенті з цього приводу экс-прем'єр Румунії Вайда-Воде, - був поганий, та в порівнянні з румунським гнітом, що лютує тепер у Бессарабії, він був іграшкою. Національне питання вирішується тепер пострілами в невинних».

Політичні партії на окупованих Румунією землях України

На тлі досить розвиненого політичного життя Галичини на окупованих Румунією землях України склалися менш сприятливі умови для діяльності партій і громадських об'єднань. З 1918 по 1928 р. діяв стан облоги, легальна політична діяльність була заборонена. У підпіллі перебували нечисленні комуністичні групи, які ввійшли до складу Компартії Румунії.

Антирумунське Татарбунарське повстання 1924 р. змусило дещо послабити адміністративний тиск. Почали відновлюватися культосвітні товариства, преса, студентські об'єднання. З 1928 по 1938 р. у Румунії тривав період відносно ліберального правління, що сприяло легалізації політичних партій. У 1929 р. на Буковині розгорнула легальну діяльність прокомуністична організація «Визволення», яка виступила з програмою одержавлення економіки, аграрних перетворень і приєднання до Радянської України. Однак масової підтримки населення «Визволення» та інші організації подібного спрямування не домоглися.

Політичні кола, зорієнтовані на відстоювання національних інтересів, у 1927 р. організували Українську національну партію, керівником якої став В. Залозецький.

Це було ліберальне об'єднання, члени котрого схилилися до компромісів з властями, до виключно легальних методів діяльності. Як і в Галичині, ця політична лінія натрапила на сильну опозицію з боку молодих і енергійних учасників національного руху, що відкидали поміркованість і обережність членів УНП.

Українська національна партія (1927—1938)

- Українська Національна Партія (УНП) — єдина легальна українська політична партія, яка діяла на окупованих Румунією українських землях у 1927—1938 роках. Осідок партії містився у Чернівцях. Партія продовжувала традицію Української національно-демократичної партії на Буковині за австрійського часу.
- УНП виступала проти румунізації українського населення, домагалася впровадження української мови в школах, у церкві та перегляду аграрної реформи. Румунський шовінізм став на перешкоді здійсненню цих пропозицій.
- УНП діяла лише на Буковині; вона не мала постійної організації і кадрів, а діяла за допомогою мужів довір'я. При виборах УНП нараховувала пересічно близько 32 000 виборців. З уваги на румунський виборчий закон, УНП вступала у виборчі союзи з румунськими партіями (національно-цараністською, ліберальною, радикально-аграрною).
- Головою УНП був Володимир Сергій Залозецький (посол до парламенту і сенату), секретарем — Ю.Сербинюк.

Залозецький-Сас Володимир Сергій

- Український (буковинський) політик, громадський діяч, дипломат, мистецтвознавець, меценат. 1927 — став одним із засновників Української Національної Партії Буковини, був її президентом. Обирався сенатором парламенту Румунії, згодом був у ньому єдиним українським депутатом.
- Брав активну участь у діяльності Міжнародного Конгресу Національних Меншин, був обраний його президентом. У цій ролі у липні 1937 року виступив у Палаті громад британського парламенту, зокрема, підняв питання Голодомору, влаштованого більшовиками в УСРР.
- У міжвоєнний період мешкав у Чернівцях на вулиці Янку Флондора, . Також мав маєток на горі Цицино (на околицях міста).

Під керівництвом О. Забачинського, І. Григоровича і Д. Квітковського в середині 30-х років стала формуватися конспіративна радикальна націоналістична організація на засадах, багато в чому подібних до оунівських. Ця організація мала вплив у молодіжних та спортивних товариствах. Коли в 1938 р. до влади в Румунії прийшли військові й діяльність політичних партій була заборонена, УНП та інші легальні українські об'єднання перестали існувати.

Українське населення захоплених Румунією земель, незважаючи на жорстокий терор влади, зберегло своє прагнення до національного визволення і справедливого соціально-економічного ладу.

Дякую за увагу !